

Europejski
Trybunał Praw
Człowieka

ETPCZ W 50 PYTANIACH

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

POL

ETPCz
w 50 pytaniach

Europejska Konwencja Praw Człowieka

1 Kiedy przyjęto Konwencję?

Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności znana powszechnie jako „Europejska Konwencja Praw Człowieka” została otwarta do podpisu w dniu 4 listopada 1950 r. w Rzymie, a weszła w życie w dniu 3 września 1953 r.

Konwencja zagwarantowała niektóre z praw, określonych w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, i powołała międzynarodowy organ sądowy właściwy do orzekania wobec państw, które nie wypełniają swoich zobowiązań.

2 Czym jest Protokół do Konwencji?

Protokół do Konwencji jest dokumentem dodającym jedno lub więcej praw do oryginalnego tekstu Konwencji lub zmieniającym niektóre jej postanowienia.

Protokoły, które dodają prawa do Konwencji, są wiążące jedynie dla państw, które podpisały i ratyfikowały dany protokół. Postanowienia protokołu nie są wiążące dla państwa, które podpisało protokół, ale go nie ratyfikowało.

Do chwili obecnej przyjęto 14 protokołów dodatkowych.

3 Jakie prawa chroni Konwencja?

Państwa, które ratyfikowały Konwencję, zwane również „Państwami-Stronami Konwencji”, zobowiązały się do zagwarantowania i ochrony podstawowych praw obywatelskich i politycznych, nie

tylko własnych obywateli, ale również każdej osoby podlegającej ich jurysdykcji.

Prawa i wolności chronione Konwencją obejmują prawo do życia, prawo do rzetelnego procesu sądowego, prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, wolność wyrażania opinii, wolność myśli, sumienia i wyznania oraz ochronę własności. Konwencja zakazuje w szczególności tortur i niehumanitarnego lub poniżającego traktowania lub karania, pracy przymusowej, arbitralnego i bezprawnego pozbawiania wolności oraz dyskryminacji w korzystaniu z praw i wolności chronionych Konwencją.

4 Czy Konwencja podlega ewolucji?

Tak. Konwencja ewoluje szczególnie poprzez interpretację jej postanowień dokonywaną przez Europejski Trybunał Praw Człowieka. Dzięki orzecznictwu Trybunału Konwencja stała się swego rodzaju „żywym instrumentem” – Trybunał rozszerzył zakres gwarantowanych praw i zastosował je do sytuacji, których nie można było przewidzieć w momencie przyjmowania Konwencji.

Konwencja ewoluje również, w miarę jak dodawane są do niej nowe prawa zawarte w protokołach, takich jak Protokół nr 13 dotyczący zniesienia kary śmierci w każdych okolicznościach, przyjęty w lipcu 2003 r., lub Protokół nr 12 dotyczący zakazu dyskryminacji, przyjęty w kwietniu 2005 r.

5 Czy sądy krajowe są zobowiązane do stosowania Konwencji?

Konwencję stosuje się na poziomie krajowym. Została ona włączona do

Niniejszy dokument, opracowany przez Dział Public Relations Trybunału, nie jest wiążący dla Trybunału. Ma on na celu udzielenie podstawowych informacji na temat funkcjonowania Trybunału. W celu uzyskania bardziej szczegółowych informacji proszę zapoznać się z dokumentami przygotowanymi przez Kancelarię Trybunału, które są dostępne na stronie internetowej Trybunału: www.echr.coe.int.

© European Court of Human Rights, 2021

European Court of Human Rights
Council of Europe
67075 Strasbourg cedex
France

systemu prawnego Państw-Stron Konwencji, które zobowiązały się do ochrony praw w niej zawartych. W związku z powyższym sądy krajowe mają obowiązek stosować Konwencję. W przeciwnym razie, w przypadku podniesienia przez jednostkę zarzutu nieposzanowania jej praw przez dane państwo, Europejski Trybunał Praw Człowieka wydałby wyrok stwierdzający naruszenie Konwencji.

Europejski Trybunał Praw Człowieka (ETPCz)

6 Jaki jest skład Trybunału?

Liczba sędziów w Trybunale jest równa liczbie Państw-Stron Konwencji.

7 Jak wybierani są sędziowie Trybunału?

Sędziowie są wybierani przez Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy z listy zawierającej nazwiska trzech kandydatów zaproponowanych przez każde państwo. Kadencja sędziów jest nieodnawialna i trwa dziewięć lat.

8 Czy sędziowie są naprawdę niezawisli?

Mimo, iż sędziowie są wybierani z ramienia danego państwa, rozstrzygają oni sprawy we własnym imieniu i nie reprezentują państwa. Są oni w pełni niezawisli i nie mogą prowadzić żadnej działalności, która nie daje się pogodzić z niezawisłością i bezstronnością ich urzędu.

9 Czy sędziowie zasiadają w sprawach dotyczących ich własnego kraju?

„Sędzia krajowy” orzekając jednoosobowo, nie może rozpatrywać skarg przeciwko państwu, z ramienia którego został wybrany. W wyjątkowych przypadkach może on zostać zaproszony do orzekania w Komitecie. „Sędzia krajowy” zasiada jednak zawsze w sprawach, które rozpatrywane są przez Trybunał w składzie Izby (siedmiu sędziów) lub Wielkiej Izby (siedemnastu sędziów).

10 Czym jest Kancelaria Trybunału i jak funkcjonuje?

Kancelaria to organ zapewniający Trybunałowi wsparcie prawne i administracyjne w jego działalności orzeczniczej. Składa się ona z prawników, personelu administracyjnego i technicznego oraz tłumaczy.

11 Jaki jest budżet Trybunału?

Koszty związane z funkcjonowaniem Trybunału ponoszone są przez Radę Europy, której budżet pochodzi ze składek państw członkowskich, ustalanych według skali uwzględniającej wielkość populacji i PKB.

Budżet Trybunału obejmuje wynagrodzenie sędziów i personelu oraz koszty ogólne (obsługa informatyczna, podróże służbowe, tłumaczenia, publikacje, koszty reprezentacyjne, pomoc prawna, dochodzenia itd.)

12 Czy skład Trybunału zmienia się w zależności od rodzaju spraw?

Tak. Trybunał rozpatruje sprawy zasiadając w jednym z czterech głównych składów.

Skargi oczywiście niedopuszczalne są rozpatrywane przez skład jednoosobowy. Komitet trzech sędziów może jednomyślnie wydać rozstrzygnięcie w zakresie dopuszczalności i meritum skargi, która jest przedmiotem ustalonego orzecznictwa Trybunału. Skarga może również zostać przydzielona do rozpatrzenia przez Izbę (siedmiu sędziów), która wydaje orzeczenie większością głosów w sprawie dopuszczalności i meritum skargi.

W wyjątkowych przypadkach Wielka Izba (siedemnastu sędziów) rozpatruje sprawę po zrzeczeniu się swojej właściwości przez Izbę, lub gdy przyjęty został wniosek o przekazanie sprawy do Wielkiej Izby.

13 Jaka jest różnica między Izbą a Sekcją?

Sekcja jest jednostką administracyjną, natomiast Izba to skład sędziowski Trybunału w ramach danej Sekcji.

Trybunał posiada pięć Sekcji, w ramach których tworzone są Izby. W skład każdej Sekcji wchodzi Prezes, Wiceprezes, a także pewna liczba sędziów.

14 Jak tworzone są Izby i Wielka Izba?

Izba składa się z Prezesa Sekcji, do której przypisano sprawę „sędziego krajowego” (tzn. wybranego z ramienia państwa, przeciwko któremu wniesiono skargę) oraz pięciu sędziów wyznaczonych przez Prezesa Sekcji w systemie rotacyjnym.

W skład Wielkiej Izby wchodzi: Prezes i Wiceprezesi Trybunału, Prezesi Sekcji, sędzia krajowy i pozostali sędziowie wybrani w drodze losowania. Sędziowie, którzy rozpoznawali sprawę w składzie Izby nie mogą następnie zasiadać w składzie Wielkiej Izby, gdy rozpoznaje ona tę samą sprawę po przekazaniu.

15 Kiedy sprawa jest rozpatrywana przez Wielką Izbę?

Wszczęcie postępowania przed Wielką Izbą następuje w dwóch różnych formach: przekazania sprawy do Wielkiej Izby lub zrzeczenia się właściwości Izby w danej sprawie.

Po wydaniu wyroku przez Izbę, strony mogą wnioskować o przekazanie sprawy do Wielkiej Izby. Tego rodzaju wnioski są uwzględniane w wyjątkowych przypadkach. Zespół sędziów Wielkiej Izby decyduje o tym, czy sprawa powinna zostać przekazana do Wielkiej Izby w celu jej ponownego rozpatrzenia.

Sprawy są również przekazywane do Wielkiej Izby w przypadku zrzeczenia się przez Izbę swojej właściwości. Zdarza się to również wyjątkowo. Izba, do której przydzielono sprawę, może zrzec się swojej właściwości na rzecz Wielkiej Izby, gdy w sprawie pojawia się poważne zagadnienie dotyczące interpretacji Konwencji lub gdy istnieje ryzyko wystąpienia sprzeczności z wyrokiem wydanym wcześniej przez Trybunał.

16 Czy sędzia może odmówić zasiadania w danej sprawie?

Tak. Sędziowie są w istocie zobowiązani do powstrzymania się od rozpatrywania sprawy, jeżeli wcześniej brali w niej udział w jakimkolwiek charakterze. Określa się

to jako wyłączenie się sędziego. Sędziego zastępuje wówczas w postępowaniu inny sędzia, a gdy wyłącza się sędzia krajowy, zastępuje go sędzia powołany *ad hoc*.

17 Kim jest sędzia *ad hoc*?

Sędzia *ad hoc* zostaje wyznaczony przez rząd zainteresowanego państwa, gdy sędzia krajowy nie może zasiadać w sprawie z powodu niemożności orzekania, wyłączenia się lub zwolnienia od orzekania.

18 Jaki jest zakres właściwości Trybunału?

Trybunał nie może rozpatrywać spraw z urzędu. Jest on właściwy do orzekania w sprawie zarzutów dotyczących naruszenia Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i czyni to badając skargi indywidualne lub międzypaństwowe.

Postępowanie przed Trybunałem

19 Kto może wnieść skargę do Trybunału?

Konwencja rozróżnia dwa typy skarg: skargi indywidualne wnoszone przez osobę, grupę osób, przedsiębiorstwo lub organizację pozarządową utrzymujące, że doszło do naruszenia ich praw, oraz skargi międzypaństwowe wnoszone przez jedno państwo przeciwko innemu.

Od momentu utworzenia Trybunału niemal wszystkie skargi zostały wnoszone przez osoby fizyczne utrzymujące, że doszło do jednego lub kilku naruszeń Konwencji.

20 Przeciwko komu można wnieść skargę?

Skargi mogą być wnoszone wyłącznie przeciwko jednemu lub większej liczbie państw, które ratyfikowały Konwencję. Każda skarga wnieiona przeciwko państwu, które nie ratyfikowało Konwencji lub przeciwko osobie fizycznej będzie uznana za niedopuszczalną.

21 W jaki sposób wnosi się skargę do Trybunału?

Skarga może być wnieiona bezpośrednio przez jednostkę, a pomoc adwokata nie jest konieczna na początkowym etapie postępowania. Wystarczy przesłać do Trybunału starannie wypełniony formularz skargi wraz z wymaganymi dokumentami. Zarejestrowanie skargi przez Trybunał nie oznacza jednak, że skarga będzie uznana za dopuszczalną lub zakończy się pozytywnym rozstrzygnięciem co do jej meritum.

System Konwencji przewiduje „łatwy” dostęp do Trybunału, umożliwiając każdej osobie wnieienie sprawy, nawet jeżeli dana osoba przebywa w odległej części państwa członkowskiego lub gdy nie posiada środków finansowych. Zgodnie z tą logiką – postępowanie przed Trybunałem jest bezpłatne.

22 Jaka jest różnica między skargą indywidualną a skargą międzypaństwową?

Większość skarg wnoszonych do Trybunału to skargi indywidualne składane przez osoby fizyczne. Państwo również może wnieść skargę przeciwko innemu Państwu-Stronie Konwencji, co określa się mianem skargi międzypaństwowej.

23 Czy adwokat musi reprezentować skarżących w postępowaniu przed Trybunałem?

Reprezentacja prawna nie jest konieczna na początkowym etapie postępowania. Każda osoba może wnieść skargę bezpośrednio do Trybunału. Pomoc adwokata staje się jednak niezbędna wtedy, gdy Trybunał zawiadomił pozwany rząd o skardze, zwracając się do niego o przedłożenie stanowiska w sprawie. Poczynając od tego etapu postępowania Trybunał może, w razie potrzeby, przyznać skarżącym pomoc prawną.

24 Kto jest uprawniony do występowania przed Trybunałem?

Nie istnieje lista adwokatów uprawnionych do występowania przed Trybunałem. Pełnomocnikiem skarżącego może być każda osoba uprawniona do wykonywania zawodu adwokata lub radcy prawnego w jednym z Państw - Stron Konwencji, lub inna osoba, która została do tego upoważniona przez Prezesa Izby.

25 Jakie są etapy postępowania przed Trybunałem?

Rozpatrywanie spraw wnieionych do Trybunału składa się z dwóch głównych etapów: etap dopuszczalności i etap rozpoznawania meritum skargi (tzn. badanie zarzutów). Procedowanie ze skargą również obejmuje różne etapy.

Zasiadając w składzie jednoosobowym, sędzia uznaje skargę za niedopuszczalną, jeżeli jest ona od początku w sposób oczywisty niedopuszczalna. Od podjętych przez niego rozstrzygnięć nie można wnieść odwołań.

Komitet wydaje ostateczne postanowienie lub wyrok w sprawie, która dotyczy ustalonego orzecznictwa Trybunału.

Izba zawiadomi pozwany rząd o wnieieniu skargi, zwracając się do niego o przedłożenie stanowiska. Pisemne stanowiska są przedkładane są przez obie strony. Następnie Trybunał podejmuje decyzję w przedmiocie przeprowadzenia rozprawy, jednakże rozprawy przeprowadzane są wyjątkowo w odniesieniu do ilości rozpatrywanych skarg. Wyrok wydany przez Izbę staje się ostateczny dopiero po upływie trzymiesięcznego okresu, w trakcie którego skarżący lub rząd mogą wnioskować o przekazanie sprawy do Wielkiej Izby w celu jej ponownego rozpatrzenia. Jeżeli wniosek o przekazanie sprawy zostanie przyjęty przez zespół sędziów Wielkiej Izby, sprawa zostanie rozpatrzona ponownie i w razie potrzeby zostanie przeprowadzona rozprawa. Wyrok Wielkiej Izby jest ostateczny.

26 Jakie są warunki dopuszczalności skargi?

Skargi muszą spełnić pewne wymogi, by Trybunał uznał je za dopuszczalne. W przeciwnym razie zarzuty nie zostaną rozpatrzone. Sprawy mogą zostać wnieione do Trybunału jedynie po wyczerpaniu krajowych środków odwoławczych. Oznacza to, że osoby zarzucające naruszenie swoich praw muszą najpierw wnieść swoją sprawą do sądów krajowych aż do najwyższej instancji. W ten sposób państwo w pierwszej kolejności zyskuje możliwość naprawy zarzucanego naruszenia na poziomie krajowym.

Zarzuty sformułowane przez skarżącego muszą dotyczyć jednego lub więcej praw określonych w Konwencji. Trybunał nie może rozpatrywać zarzutów naruszenia jakichkolwiek innych praw. Skargi muszą

zostać wniesione do Trybunału w okresie czterech miesięcy od daty wydania ostatecznego orzeczenia w danej sprawie – jest nim zazwyczaj wyrok wydany przez sąd najwyższej instancji w kraju. Skarżący musi być bezpośrednią i osobistą ofiarą naruszenia Konwencji i doznać znaczącego uszczerbku. Należy pamiętać, że skarga może zostać wniesiona wyłącznie przeciwko jednemu lub większej liczbie Państw-Stron Konwencji, a nie przeciwko jakimkolwiek innemu państwu lub osobie.

27 **Czy organizacje pozarządowe lub państwa mogą brać udział w postępowaniu?**

Tak, zarówno organizacje pozarządowe, jak i państwa, mogą wnieść skargę do Trybunału. Prezes Trybunału może również upoważnić państwa bądź organizacje pozarządowe do wzięcia udziału w postępowaniu jako strona trzecia.

28 **Kim jest strona trzecia?**

Prezes Trybunału może upoważnić każdą osobę, inną niż skarżący lub państwo, przeciwko któremu wniesiono skargę, do wzięcia udziału w postępowaniu. Określa się to mianem interwencji strony trzeciej. Osoba lub państwo występujące w tym charakterze są uprawnione do przedkładania Trybunałowi pisemnego stanowiska i do uczestnictwa w rozprawach.

29 **Czy Trybunał może powołać biegłych lub przesłuchać świadków?**

Tak. W wyjątkowych przypadkach Trybunał może zdecydować o podjęciu czynności śledczych i udaniu się do danego kraju

w celu ustalenia stanu faktycznego danej sprawy. Delegacja Trybunału może wówczas przesłuchiwać świadków i przeprowadzić dochodzenie na miejscu.

Zdarza się również, że Trybunał powołuje ekspertów, na przykład zwraca się do lekarzy specjalistów, aby zbadali skarżących przebywających w więzieniu.

30 **Czy przed Trybunałem odbywają się jawne rozprawy?**

Postępowanie przed Trybunałem ma zasadniczo charakter pisemny, jednak wyjątkowo Trybunał decyduje o przeprowadzeniu jawnej rozprawy.

Rozprawy odbywają się w Budynku Praw Człowieka w Strasburgu. Mają charakter jawny, chyba że Prezes Izby lub Wielkiej Izby zdecyduje inaczej, w zależności od okoliczności. Prasa i publiczność są zwykle upoważnione do udziału w rozprawie, odpowiednio po okazaniu legitymacji prasowej lub dowodu tożsamości.

Wszystkie rozprawy są filmowane i transmitowane tego samego dnia na stronie internetowej Trybunału, po godz. 14.30 (czasu lokalnego).

31 **Czym są wstępne zastrzeżenia?**

Zastrzeżenia wstępne to argumenty przedstawiane przez pozwany rząd na poparcie jego stanowiska, że Trybunał nie powinien badać meritum skargi.

32 **Czym jest polubowne załatwienie sprawy?**

Polubowne załatwienie sprawy (ugoda) to umowa zawarta między stronami postępowania w celu zakończenia

postępowania skargowego. Jeżeli zainteresowane strony zgadzają się rozstrzygnąć spór w ten sposób, zwykle państwo wypłaca skarżącemu określoną kwotę pieniężną. Po zbadaniu przez Trybunał warunków ugody, skarga zostaje skreślona z listy spraw, chyba że Trybunał uzna, iż ze względu na poszanowanie praw człowieka konieczne jest dalsze rozpatrywanie skargi.

Trybunał zawsze zachęca strony do polubownego załatwienia sprawy. Jeżeli ugoda nie zostanie zawarta, Trybunał przystępuje do rozpoznania meritum skargi.

33 **Czy Trybunał może wydać zarządzenia tymczasowe?**

Po otrzymaniu skargi, Trybunał może nakazać państwu podjęcie pewnych środków tymczasowych na czas rozpatrywania skargi. Zazwyczaj polega to na wezwaniu państwa do powstrzymania się od podejmowania określonych działań, takich jak na przykład przekazanie danej osoby do kraju, w którym według niej mogą jej grozić śmierć lub tortury.

34 **Czy narady Trybunału są jawne?**

Nie, narady Trybunału są zawsze tajne.

35 **Czy państwa odmówiły kiedykolwiek współpracy z Trybunałem?**

Zdarzyły się przypadki, w których państwa wstrzymują się lub nawet odmawiają przekazania Trybunałowi informacji lub dokumentów niezbędnych do rozpoznania skargi. W takich przypadkach Trybunał może uznać, że państwo naruszyło art. 38

Konwencji (zobowiązujący państwa do udzielenia wszelkich ułatwień niezbędnych do rozpoznania sprawy).

36 **Jak długo trwa zazwyczaj postępowanie przed Trybunałem?**

Nie jest możliwe określenie czasu trwania postępowania przed Trybunałem.

Trybunał stara się rozpatrywać sprawy w okresie trzech lat od momentu ich wniesienia, ale rozpatrywanie niektórych spraw może trwać dłużej. Zdarza się również, że niektóre sprawy są rozpatrywane szybko.

Czas trwania postępowania przed Trybunałem zależy oczywiście od charakteru rozpatrywanej sprawy, składu do której została przydzielona, staranności stron w udzielaniu Trybunałowi informacji oraz wielu innych czynników, takich jak przeprowadzenie rozprawy lub przekazanie sprawy do Wielkiej Izby.

Niektóre skargi mogą zostać uznane za pilne i potraktowane priorytetowo, szczególnie w przypadkach bezpośredniego zagrożenia integralności fizycznej skarżącego.

Postanowienia i wyroki Trybunału

37 **Jaka jest różnica między postanowieniem a wyrokiem?**

Postanowienie jest zazwyczaj wydawane przez skład jednoosobowy, Komitet lub Izbę Trybunału. Postanowienie dotyczy wyłącznie dopuszczalności, a nie meritum skargi. Izba bada zazwyczaj dopuszczalność

NAJCZĘŚCIEJ ZADAWANE PYTANIA

i meritum skargi jednocześnie i w takiej sytuacji wydaje wyrok.

38 **Czy wyroki są wiążące dla państw, przeciwko którym je wydano?**

Wyroki stwierdzające naruszenie są wiążące względem państw, wobec których je wydano i państwa te są zobowiązane do wykonania takich wyroków. Komitet Ministrów Rady Europy monitoruje wykonywanie wyroków, zwłaszcza w zakresie wypłaty kwot pieniężnych przyznanych skarżącym przez Trybunał jako odszkodowanie za szkody, które ponieśli.

39 **Czy od wyroku można się odwołać?**

Postanowienia o niedopuszczalności skargi, jak również wyroki wydane przez Komitety lub Wielką Izbę są ostateczne i nie można się od nich odwołać. Jednakże w odniesieniu do wyroku wydanego przez Izbę każda ze stron postępowania może w okresie trzech miesięcy od daty wydania wyroku wnioskować o przekazanie sprawy do Wielkiej Izby w celu jej ponownego rozpatrzenia. Wnioski o przekazanie sprawy do Wielkiej Izby są rozpatrywane przez zespół sędziów, który decyduje o ich zasadności.

40 **W jaki sposób wykonywane są wyroki Trybunału?**

Po wydaniu wyroku stwierdzającego naruszenie Konwencji Trybunał przekazuje akta sprawy Komitetowi Ministrów Rady Europy, który ustala z pozwanym państwem i Departamentem Wykonywania Wyroków sposób wykonania wyroku i zapobiegania

podobnym naruszeniom Konwencji w przyszłości. Prowadzi to do przyjęcia środków ogólnych, szczególnie zmian w ustawodawstwie oraz, jeżeli zachodzi taka potrzeba, do przyjęcia środków indywidualnych.

41 **Jakie są konsekwencje wyroku stwierdzającego naruszenie?**

W przypadku stwierdzenia naruszenia, państwo, którego to dotyczy musi podjąć środki zapobiegające wystąpieniu podobnych naruszeń w przyszłości. W przeciwnym razie Trybunał może wydać przeciwko niemu kolejne wyroki. W niektórych przypadkach państwo będzie musiało wprowadzić zmiany w ustawodawstwie w celu dostosowania go do Konwencji.

42 **Czym jest słuszne zadośćuczynienie?**

Po wydaniu wyroku przeciwko danemu państwu stwierdzającego naruszenie i uznaniu, że skarżący poniósł szkodę, Trybunał przyznaje skarżącemu słuszne zadośćuczynienie, to znaczy kwotę pieniężną jako odszkodowanie za poniesioną szkodę. Komitet Ministrów kontroluje czy przyznana przez Trybunał kwota została rzeczywiście wypłacona skarżącemu.

43 **Czym jest sprawa pilotażowa?**

W ciągu ostatnich kilku lat Trybunał stworzył nową procedurę w celu rozpoznania masowo napływających skarg dotyczących podobnych problemów, znanych również jako „problemy systemowe”, tzn. takich, których źródłem jest niezgodność prawa krajowego z Konwencją.

NAJCZĘŚCIEJ ZADAWANE PYTANIA

W tym celu Trybunał zastosował procedurę polegającą na rozpatrywaniu jednej lub kilku skarg tego rodzaju, odraczając jednocześnie rozpoznanie serii podobnych spraw. Po wydaniu wyroku w sprawie pilotażowej, Trybunał wzywa właściwy rząd do dostosowania ustawodawstwa krajowego do Konwencji oraz wskazuje środki ogólne, które należy podjąć. W następnej kolejności Trybunał zajmie się pozostałymi, podobnymi sprawami.

44 **Czym jest zdanie odrębne?**

Sędziowie mogą złożyć zdanie odrębne w sprawie, w której orzekali. Zostanie ono dołączone do wyroku. W zdaniu odrębnym sędziowie wyjaśniają dlaczego głosowali tak jak większość (zdanie odrębne do uzasadnienia), lub przeciwnie, dlaczego nie podzielili zdania większości sędziów (zdanie odrębne do wyroku).

Działalność Trybunału

45 **Ile spraw jest wnoszonych do Trybunału?**

Trybunał stał się ofiarą własnego sukcesu: każdego roku do Trybunału wnoszonych jest ponad 50 000 nowych skarg. Oddźwięk, jaki wywołują niektóre wyroki Trybunału oraz wzrastające uznanie dla jego działalności wśród obywateli Państw-Stron Konwencji, mają istotny wpływ na liczbę spraw wnoszonych każdego roku do Trybunału.

46 **Jakich praw najczęściej dotyczą skargi?**

W blisko połowie wyroków wydanych przez Trybunał od momentu jego utworzenia, stwierdzono naruszenie artykułu 6 Konwencji w zakresie zarówno rzetelności procesu sądowego, jak i czasu jego trwania. W rzeczywistości, 58% naruszeń stwierdzonych przez Trybunał dotyczyło artykułu 6 (prawo do rzetelnego procesu sądowego) oraz artykułu 1 Protokołu nr 1 (ochrona własności), a w około 11% przypadków Trybunał stwierdził poważne naruszenie artykułów 2 i 3 Konwencji (prawo do życia i zakaz tortur oraz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania).

47 **Czy zarządzenia tymczasowe są rzeczywiście skuteczne?**

Państwa prawie zawsze respektują zarządzenia tymczasowe wydane przez Trybunał. Zdarza się jednak, że niektóre z nich nie spełniają zarządzeń Trybunału. Istnieje duże prawdopodobieństwo, że w odniesieniu do tych państw Trybunał stwierdzi naruszenie zobowiązań wynikających z artykułu 34 (prawo do skargi indywidualne).

48 **Czy Trybunał zajmuje się kwestiami społecznymi?**

Trybunał orzeka oczywiście również w kwestiach, których nie można było przewidzieć w momencie podpisywania Konwencji w 1950 r. Przez ponad 50 ostatnich lat Trybunał orzekał w wielu kwestiach społecznych, takich jak: sprawy związane z aborcją, wspomagane samobójstwo, kontrola osobista, niewolnictwo domowe, prawo osoby

NAJCZĘŚCIEJ ZADAWANE PYTANIA

urodzonej przez kobietę korzystającą z możliwości anonimowego porodu do poznania swojego pochodzenia, prawo homoseksualistów do adopcji, prawo do noszenia islamskiego nakrycia głowy w szkołach i na uniwersytetach, ochrona źródeł dziennikarskich, dyskryminacja Romów oraz sprawy dotyczące ochrony środowiska.

Możliwości zmian tego Statutu byłyby bardziej elastyczne niż zmiana Konwencji, gdzie koniecznej jest respektowanie procedur dotyczących zmiany traktatów międzynarodowych. Komitet Zarządzający Rady Europy ds. Praw Człowieka analizuje obecnie różne propozycje.

Przyszłość Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

49 Czym jest Protokół nr 14?

Celem Protokołu nr 14 jest zagwarantowanie długoterminowej skuteczności Trybunału poprzez optymalizację procesu „filtrowania” i rozpatrywania skarg. Przewiduje on w szczególności utworzenie nowych składów sędziowskich do rozpatrywania najprostszych spraw oraz wprowadzenie nowego kryterium dopuszczalności, tzn. kryterium „znaczącego uszczerbku”. Wydłuży on również kadencję sędziów do dziewięciu lat bez możliwości ponownego wyboru. Protokół nr 14 wszedł w życie 1 czerwca 2010 r.

50 Jakie są plany dalszej reformy?

Niezależnie od Protokołu nr 14, konieczna jest dalsza reforma systemu Konwencji. W listopadzie 2006 r. Grupa Mędrców, złożona z wybitnych prawników, przedstawiła Komitetowi Ministrów swój raport. Grupa zaleciła, między innymi, utworzenie nowego sądowego mechanizmu „filtrującego” skargi oraz opracowanie Statutu dotyczącego pewnych aspektów organizacyjnych związanych z funkcjonowaniem Trybunału.

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

www.echr.coe.int